

door Roger JANSOONE

17. DE WONDERBARE VISVANGST : vissen in én achter het net

“Ghy al die swemt in ’s weerelds stroomen,
’t groot visnet kunt ghy niet ontkoomen “

(uit “Het menschelyk bedryf” van Johan Luiken, 1694)

“Gie, zie m’n zeekapiting, gie, bluoft m’n zeekapiting,
en da go je bluuven toe m’n laatste cing !”

(uit “M’n Zeekapiting” van Lucy Loes)

Herstel van het haringbestand

In 1940 had de uittocht van de Oostendse vissersvloot naar Engeland niet dezelfde omvang als in 1914, en dit ongetwijfeld ingevolge de zeer snelle opeenvolging van de krijgsv verrichtingen, gepaard gaande met een bijna ononderbroken bombardement en beschieting van de haven. Een minder bekend historisch gegeven is de vrij belangrijke rol die Belgische vissersvaartuigen hebben gespeeld bij de evacuatie van het Britse expeditiekorps uit het door de Duitsers omsingelde Duinkerke, en nadien ook nog (doch met minder succes) uit Cherbourg. Uiteindelijk kwamen op een totaal van 474 Belgische vissersvaartuigen, 228 schepen (dus nog niet eens de helft) terecht in Engeland, waaronder echter wel de meeste grotere treilers (en o.m. vrijwel alle stoomtreilers). Een apart verhaal vormt het verder verloop van de lotgevallen van deze uitgeweken schepen en hun heldhaftige bemanningen tijdens deze oorlogsjaren op “the cruel sea”. Sommige vissers werden aangemonsterd in de Britse koopvaardijvloot, meer bepaald op de uiterst gevaarlijke bevoorradingsroute naar het barre Moermansk (USSR), terwijl anderen kozen voor de “Belgian section” van de Royal Navy.

In België werden de achtergebleven grote en middelgrote treilers opgeëist door de Duitsers, o.m. met het oog op de operatie “Seelöwe” (“Wir fahren gegen Engeland!”). Vermits door oorlogsomstandigheden enkel nog kustvisserij kon bedreven worden (en dan nog met zeer groot risico) waren die opeisingen op zichzelf niet nadelig voor de zeevisserij. Heel wat bemanningsleden uit de hoogzee- en de middenslagvisserij werden trouwens hierdoor vrijgemaakt voor de kustvisserij, zodat er tijdens de oorlog nooit een bemanningsprobleem geweest is. Ook bleek zelfs dat in volle oorlog, en spijts het groot gevaar van mijnen en beschietingen, de vissersvloot een opmerkelijke expansie zou kennen, meer bepaald van 217 vaartuigen in 1941 naar 323 in 1944 (+ 106 !), zij het dan vrijwel uitsluitend kustscheepjes. Deze paradoxale ontwikkeling had alles te maken met “de wonderbare visvangst” (vooral haring) langs onze kust. Er was reeds in de jaren dertig sprake van overbevissing op diverse vissoorten, doch sedert september 1939 was wegens oorlogsrisico’s de visserij in de Noordzee sterk teruggevallen, met als gevolg een soms verrassend snel herstel van bepaalde visbestanden, en vooral dan wat betreft de haring. Voor visserijbiologen is dit trouwens een bijzonder interessant en uniek fenomeen omdat dit uiteraard enkel mogelijk is in zeer uitzonderlijke omstandigheden, ...en dan wel zonder opgelegde quota en T.A.C. !

Bijdrage tot de voedselvoorziening ...en de volksgezondheid

Zoals vermeld, was de voedselvoorziening in die eerste oorlogsjaren echt rampzalig. Indien tussen 1940 en 1941 de bevolking niet van ontbering is omgekomen, dan is dit te danken aan de haring en aan de zwarte markt! Na de oorlog heeft de regering dit geheim willen houden, niet alleen uit schaamte om een gebrek aan voorzorg in de periode voor 1940 (toen het toch al duidelijk was dat er een nieuwe oorlog op komst was!), maar ook omdat na de oorlog de centrale overheid niet ertoe in staat bleek te zijn om de voedselvoorziening in goede banen te leiden, met als gevolg aanslepende rantsoenering *alsof het nog steeds oorlog was!* Toen in de jaren vijftig de toestand zich normaliseerde, was het slechts door de Korea-crisis (1950) en hierdoor een paniecreactie (met een nooit geziene hamsterwoede!) dat bij het Ministerie van Landbouw een (steeds stiefmoederlijk behandeld) *planbureau civiele preventie en defensie* “Landbouw en voedselvoorziening” werd opgericht, zoniet zou men weerom zijn overgegaan “tot de orde van de dag”, d.i. “alles laten zoals het was”. Daarbij kwam nog dat waartoe de politiek niet in staat bleek te zijn, wél mogelijk (én doeltreffend) geweest was *tijdens de bezetting* via de N.L.V.C.,...maar dat was een “aangebrande” *én door ambtenaren* geleide corporatie die nadien terechtkwam “dans la poubelle de l’histoire”, in ieder geval “iets” dat niet paste in het traditionele politieke kraam van onze vooruitziende bewindvoerders! Doch (raar maar waar!) reeds zowel voor als in en na de oorlog hadden wij “overheidsmanagers” (toen gekend als “les grands commis de l’Etat” ...maar *met een bescheiden wedde!*) die zich lieten opmerken door hun “overheidsmanagement” (toen genaamd “de goede werking van de dienst”), althans voor zover het “overheidsbedrijf” (toen “het openbaar ambt”) niet verpest werd door soms verregaande politisering! De eeuwige *denkfout tussen oorzaak en gevolg*, waardoor wij - meer dan een halve eeuw later - wat de overheidssector betreft kennelijk nog altijd in het klassiek sukkelstraatje zitten, met steeds maar nieuwe “witte konijnen”!

Meer in het algemeen is - zoals in een vorige bijdrage reeds aangestipt - de concrete gang van zaken omtrent het crisisbeleid blijkbaar nog steeds zorgwekkend. Tekenend hierbij is b.v. het feit dat men in dit land nog steeds provinciegouverneur of topambtenaar kan worden zonder ooit een cursus rampenbeleid en/of crisismanagement te hebben gevolgd (onafgezien daarna ook actieve deelneming aan rampoefeningen, met debriefings, feedback, evaluaties, bijsturing en bestendige nascholing en bijscholing). Maar het volstaat niet om eventueel ergens een zondebok aan te wijzen, omdat het hier ten gronde eigenlijk gaat om een (aanslepend) falend en gebrekkig beleid, versnipperd en zonder een duidelijke, coherente en *globale* visie. Aan de basis is er voorzeker voldoende expertise en specialisatie op diverse terreinen aanwezig, ...maar (om het bij visserijtermen te houden) “de vis begint altijd aan de kop te stinken”.

Tijdens de bezetting sprak men niet van “haring” maar wel van “dé haring”, alsof Koning Haring in het leven van iedere dag een overheersende positie had ingenomen. Van alle voedingswaren was het immers enkel de haring die in ruime mate en soms zelfs overvloedig verkrijgbaar was. Er was echter een klein probleem: de Belgen waren toen (en zelfs tot op vandaag) geen echte viseters, en concreet betekende dit dat men de huisvrouw eerst moest overtuigen van de voedingswaarde van haring ... en vervolgens ook moest thuis brengen in de diverse bereidings- en behandelingswijzen waartoe deze vissoort zich zo allemaal leent. Die voorlichting gebeurde via de pers, die dan ook vol stond met allerlei recepten en met goede raad (van Tante Kaat?). Hierbij moest evenwel tevens rekening worden gehouden met het chronisch gebrek aan boter, margarine, reuzel of olie voor het braden van de haring. In een bepaald persartikel kon men zelfs lezen: “Dit prima voedsel is *zowel voor geestes- als voor handarbeiders* zeer aan te raden”, of, met andere woorden, ook voor het ontwikkelen of in stand houden van de grijze materie was het een uitstekend hulpmiddel! En mede door de fel gestegen aanvoer en verkoop van haring werden oude vissersliederen al vlug beter bekend in het binnenland, zoals bijvoorbeeld “Het lied van de haring” (“Mijn moeder kocht een haring, ’t was een haring zonder kop!”), een grappig lied dat best bij iedereen in de smaak viel.

We mogen ook nooit vergeten dat de massale aanvoer van die voedzame haring op *langere termijn* (dus nog lang na de oorlog) gevolgen had voor de volksgezondheid. Het "World Food Programme - WFP" van de UNO bevestigt dat "a lack of micronutrients from conception until the age of 2, means a child will likely be stunted both *physically and mentally in irreparable ways*". In mijn studie over de voedselvoorziening in Oostende tijdens W.O.1 via onze zeevisserij (gepubliceerd in "De Plate") had ik hierop ook reeds de aandacht getrokken.

Aanvoer en distributie

Uiteraard speelde de pers ook een grote rol qua voorlichting inzake aanvoer en distributie. Zo kon men op de voorpagina van een Brusselse krant volgend verheugend nieuws lezen: *"Aangevoerd: 120.000 kg verse haring (zegels 5 en 6 geven recht op 250 g, zegel 7B op 500 g - prijs: 13 F per kg). De grote aanvoer, de noodzaak om deze verse waar snel te verhandelen en de schaarste aan vervoermiddelen, verplicht de NLVC eenigszins af te wijken van het gewoone verdeelsysteem per gemeente. Nu worden telkens aan één of meer winkeliers van zoo mogelijk alle gemeenten gemiddeld 2.000 kg haring toegewezen. Dit betekent dat zaterdag ongeveer 60 winkeliers over geheel de agglomeratie voorzien werden. Doch voor de gerookte haring wordt het gewone systeem nog gevolgd: 4.000 kg gerookte haring voor de verkopers-kleinhandelaars van de Vischmarkt en voor de winkeliers van Brussel-stad en van Laken (zegels 2, 3 en 4D - prijs : 22,20 F per kg - 100 g per zegel)"*.

Tot zelfs in Oostende, nochtans de grote aanvoerhaven, was de verdeling van vis zeer streng gereguleerd. Zo lezen wij in een bericht d.d. 19 juni 1942 van de Dienst voor Bevoorrading van de Stad Oostende, onder de titel "VISCH": *"Er wordt ter kennis van het publiek gebracht dat van 1 Juli e.k. af een nieuwe bedeelingsmanier voor visch, garnaal en visscherijproducten in zwang zal komen. Daarom moeten de inwoners zich bij één van de erkende vischwinkels laten inschrijven, voorzien van al de rantsoeneringskaarten, en dit ten laatste tegen 25 Juni 1942. Men gelieve er nota van te houden dat, eenmaal de inschrijving gedaan, het onmogelijk zal zijn van winkel te veranderen, behoudens gevallen van overmacht; deze verandering zal daarbij slechts van kracht worden van de volgende maand af. De inschrijving zal worden opgenomen in de volgende winkels: ..... Telkens één dezer winkels met visch zal bedield worden, zal dit aan de aldaar ingeschreven klanten bekend gemaakt worden door een van buiten uit zichtbaar bordje"*.

Volgende recepten waren zeer populair :

- voor het braden van haring zonder boter of vet, laat de haring "in eigen vet" gaar worden op een zacht vuurtje
- haring in de pekels : de vis eerst zorgvuldig wassen en kuisen, vervolgens inleggen in een aarden pot (of desnoods in een verlakte emmer), met telkens een laag zout en een laag haring
- haring in azijn (beperkt houdbaar) : laat een derde azijn en twee derden water koken met wat zout, enige peperbollen, kruidnagels en een laurierblad; in het kokend vocht de goed gewassen en gekuiste haring werpen; ze nadien weer opvissen en opbergen in een grote porseleinen kom en vervolgens overgieten met het kooknat
- pekelharing in azijn : de pekelharing eerst een dag laten ontzouten in water, en daarna dezelfde bereiding als bij verse haring.

Een "recept" dat enkel mondeling de ronde deed, hield verband met het bemachtigen van olie als vetstof voor het braden van haring (boter was totaal uitgesloten en ook margarine, reuzel en olie waren schaars). Het bleek dat plots heel wat personen aan "constipatie" begonnen te lijden ... en nog slechts zelden aan diarree. Op doktersvoorschrift kon men dan bij de apotheek om een flesje "wonderolie" (ricinusolie) gaan om die hardnekkige verstopping te bestrijden. In werkelijkheid werd met dit flesje zeer zuinig omgesprongen ...voor het bakken van haring of sprout. Door het feit

dat het hier ging om vette vissoorten, volstonden slechts enkele druppels om een flinterdun vetlaagje in de braadpan aan te brengen, waarna de vis zelf voldoende vet afstond om continu door te braden. En also kon men haring eten naar hartenlust, zelfs “totdat het er langs je neuze weer uut kwam”. Smakelijk!

Haringvisserij “in vlootverband”

Aanvankelijk kwam de visserij slechts zeer langzaam weer op dreef. Na de capitulatie op 28 mei 1940 was er, mede ingevolge de operatie “Seelöwe”, van de kant van de Kriegsmarine nog niet onmiddellijk veel bereidheid om de visserij-activiteiten te laten hervatten. Het eerste vissersvaartuig dat aan onze kust opnieuw ging vissen, was een schip uit Nieuwpoort (de N.5 “St-Pierre”) dat op 22 december 1940 *samen met een Duits bewakingsschip* de haven mocht verlaten. Het schip viste met de garnaalkorre en kwam na enkele uren terug met 75 kg garnaal en twee bennen “schullen”. De kaai in Nieuwpoort stond vol vissers, vishandelaars en Duitse militairen. Deze opzienbarende en “historische” vangst werd, daar de vismijn vernield was, te koop aangeboden in café “Oude Vismijn” van Paul Vanhoutte. De garnaal werd verkocht aan de uitzonderlijke prijs van 12,50 F / kg en ook de “schullen” vonden gretig aftrek, zodat dit kort dagreisje de toen zeer mooie som van 1.800 F opleverde! (een gemiddeld maandloon was toen nauwelijks 600 F). Dit nieuws verspreidde zich langs de kust als een lopend vuurtje. In allerijl werden overal vaartuigen opnieuw zeewaardig gemaakt en opgetuigd voor de visserij.

Men viste “in vlootverband”, met een twaalfstal schepen samen, waarvan telkens één schip als “wachtboot” werd uitgeloot. Op de wachtboot werden 2 à 3 Duitse militairen ingescheept, belast met de bewaking van het flottielje. Om de schepen bijeen te houden in volle zee, werd een seinsysteem aangewend waarbij met vlaggetjes werd gezwaaid. De OD.1 “Martha” is één van de enige overgebleven kustvaartuigen uit de Tweede Wereldoorlog. Het scheepje (voordien de Z.53 “Gilbert Robert”) heeft sedert 1974 een vaste stek en laatste rustplaats gevonden in het Nationaal Visserijmuseum te Oostduinkerke. Na grondige restauratie werd het op 24.06.2006 onder grote belangstelling met een kraan binnengehesen in de nieuwe vleugel van het museum, waar het nu de grote blikvanger geworden is.

Van de garnaalvisserij werd in januari 1941 overgeschakeld naar de sprotvisserij. Vooral in en om het Westdiep was er een sterke concentratie van scholen sprot, vanuit de verte trouwens goed zichtbaar door de aanwezigheid van meeuwen. In de maanden januari en februari 1941 werd dan ook veel sprot aangevoerd, ...en dat kon overal in alle straten via het reukorgaan goed worden waargenomen! Daarna werd de zomer van 1941 gekenmerkt door een enorme aanvoer van garnaal (nu nauwelijks nog voorstelbaar!). Er zijn dagen geweest dat de schepen reeds na enkele uren binnenvaarden met 700 à 800 kg garnaal aan boord, waarvoor niettemin *zeer hoge prijzen* betaald werden. Duitse officieren hadden intussen de “tomate crevettes” (her)ontdekt, een lekkernij die bij sommigen onder hen nog fijne herinneringen opriep aan hun bezettingstijd in België tijdens W.O.I. Deze heerlijke versnapering mocht in geen enkele officierenmess ontbreken, en in alle betere restaurants prijkte dit dan ook op de spijskaart. Tegenover een vrij groot aanbod stond een steeds toenemende vraag, met als gevolg hoge prijzen. Doch voor de gewone man waren die prijzen niet of nauwelijks betaalbaar.

Op 1 december 1941 werd door de Duitsers uiteindelijk ook toestemming gegeven om (vanuit Nieuwpoort) in de Franse kustwateren te gaan vissen op ijle haring, met als “primeur” - op 6 december 1941 - een vangst van 1.500 kg haring van de N.12 “Madeleine” van Isidoor “Broeksje” Vanhove. En daarna ging de globale aanvoer steil de hoogte in. Tijdens het haringseizoen december 1942/februari 1943 werd bijna 46.000 TON haring aangevoerd, en in de winter van 1943/44 zelfs nog meer, namelijk 47.000 ton! Ter vergelijking: in 1939 liep op jaarbasis de *totale visaanvoer* (incl. haring) in Belgische havens op tot ruim 39.000 ton ...

Dit was dus werkelijk fenomenaal, een echt geschenk van de hemel! Het ging hier echter om “ijle haring”, d.i. magere haring die wordt gevangen na de paaitijd en waarvan het vetgehalte dan ook gering is. In normale tijden was er alhier ook aanvoer van volle (vette) haring of “zomerharing”, die in de zomermaanden meestal werd gevangen op de Doggerbank. Bovendien was de haringvisserij in oorlogstijd onderworpen aan allerlei beperkingen, zowel qua periode als locaties, en dit op basis van strikte instructies vanwege de Kriegsmarine.

Bij een en ander is het wel opvallend dat de ambtenaren van de NLVC (samen met hun collega's van de Zeevisserijdienst) blijk gaven van een merkwaardig *psychologisch* doorzicht en inzicht in de gedragingen van de consument (iets wat je normaliter van een ambtenaar niet direct zou verwachten). Doch ook dit maakte deel uit van hun goed doordacht crisisbeleid qua voedselvoorziening. Want zij beschikten hierbij over slechts één “hoorn van overvloed”, slechts één grote troef: V I S !! Anderzijds beseften zij maar al te goed dat de modale Belg geen viseter is. Hoe moet je dat dan als ambtenaar aan elkaar rijmen?? Heel eenvoudig door een “truc” toe te passen die de reclamejongens en de marketeers zeker niet onbekend is. Het is namelijk zo, dat wanneer men een massa-productie massaal afzet aan weggeefprijzen, de consument hiervoor al vlug alle belangstelling verliest, ...ook al heeft hij er *voor zichzelf* alle belang bij - *omwille* van een zeer valabele reden - die belangstelling zolang mogelijk gaande te houden. In dit *specifiek* geval van de haring kwam het er dus op aan, *zelfs bij grote aanvoer* de prijs aan consument *voldoende hoog* te houden opdat hij (en vooral zij !) toch de indruk niet verloor dat het hier ging om een interessante prijs/kwaliteit-verhouding. Je kreeg dus een zeer voedzaam product tegen een *betaalbare* prijs! Meteen was er dan ook aandacht voor de visser/producent : spijs de soms massale *aanvoer* bleef de *prijsvorming zeer stabiel* (uiteraard een sterke aanmoediging voor de visser!), eenvoudig omdat de normale marktmechanismen van vraag en aanbod niet meer mochten *meespelen* (ingevolge “prijszetting”). Deze “truc” kon slechts worden toegepast omdat de NLVC mocht optreden met verregaande *volmachten*, en dit binnen een zeer autoritair kader. Na de oorlog en wel veel later gold - vrij automatisch en zonder volmachten - ongeveer hetzelfde voor de *kabeljauw*. In mijn kinderjaren was dit een zeer goedkope “volksvis”. Doch ingevolge vangstbeperkingen en het krimpen van de vloot werd dit plots een gegeerd en bijgevolg duur product ...en werd het als dusdanig verheven tot op het altaar van de verfijnde gastronomie! Nochtans ging het *wezenlijk* nog steeds om diezelfde kabeljauw van destijds. *Mundus vult decipi, ergo decipiatur ...*

Een Belgische Minister van zeevisserij ...in Londen

Doorslaggevend was wel het feit dat de Belgische regering in Londen (via Minister van Koloniën **Albert De Vleeschauwer** (1897-1971), de “feitelijke” Eerste-Minister, want hij beheerde de overvloedige inkomsten uit Kongo!), bij Churchill kon bekomen dat de onder Duitse bewaking uitvarende Belgische vissersschepen (doch niet langer onder Belgische vlag) *niet* werden beschouwd als een vijandelijke “target”, zelfs al werd onvermijdelijk ook heel wat vis geleverd aan Duitsland ...én aan het Duitse leger aan het Oostfront (onze vissersvloot was aldus, tegen wil en dank, deels een onderdeel van de Duitse oorlogsinspanning geworden zoals, *omgekeerd*, de naar Engeland uitgeweken treilers ten voordele van de Britse “food”- oorlogsinspanning). Voor Stalin lag dit wel zeer gevoelig omdat hij zich vaak ertoe verplicht zag, troepen naar dat zelfde front te sturen *zonder enig proviand*, terwijl, door het wegvallen van de graanschuur van Oekraïne, overal in Rusland ontbering werd geleden. Maar vooral via zijn in België achtergebleven broer (actief in het verzet) had de Minister wel voldoende voeling en medeleven met de noodlijdende en hulpbehoevende bevolking om de noodzaak in te zien van deze (uiteraard strikt geheim gehouden) *politieke ruggensteun*. Nog vooraleer Pierlot, Spaak en Gutt er via Spanje arriveerden, zat hij reeds in Londen en was hij al vlug goed gezien bij Churchill en bij *Foreign Office* Minister Lord Halifax. Deze “comparatieve voorsprong”, daarna aangedikt met zijn sleutelpositie in Kongo, heeft hij zich nadien nooit laten afpakken! Van een politieke tweederangsfiguur werd hij, nog vrij jong, bliksemsnel een internationaal gewaardeerde toppoliticus, zij het dan wel door

oorlogsomstandigheden. Eigenaardig genoeg was en bleef er intussen in *Brussel* gedurende gans de bezetting een secretaris-generaal “van het Ministerie van Koloniën”. Hij bleef er getrouw en statutair “op post”, ja, waartoe en waarom?? Misschien hield hij zich daar bezig met het organiseren van vakantiekolonies voor kinderen? Tijdens mijn loopbaan heb ik vaak gemerkt dat een secretaris-generaal machtiger was dan zijn Minister,...doch hier was dit zeker niet het geval!

In elk geval was het voor onze vissers al erg genoeg dat de zee bezaaid was met mijnen, naast de “normale” risico’s van een storm of van een aanvaring in de mist. Maar de Britten hadden onze vissersvloot gemakkelijk in de prak kunnen schieten of althans de stuipen op het lijf jagen, zoals anderzijds Belgische treilers in Britse wateren door Duitsers werden beschoten. Voor de schijn voerde af en toe een *Spitfire* een “angstaanjagende”scheervlucht uit, waarna in Oostende verhalen de ronde deden over “beschietingen op zee”, ...mede ook om hierdoor nieuwe kandidaat-haringvissers af te schrikken, want “veel varkens maken de spoeling dun” ...en allengs begon de bijzonder winstgevende haringvisserij “une chasse gardée” te worden.

Vermoedelijk was deze tegemoetkoming de vrucht van een “deal”, zodat o.m. hierdoor de Britten (en nadien ook de Amerikanen) toegang konden krijgen tot het bodemloos vat van de strategische grondstoffen in Belgisch Kongo. Vis als wisselmunt! Als jonge ambtenaar heb ik in 1960 de toenmalige Minister van Landbouw (en van zeevisserij) De Vleeschauwer ooit al gekscherend horen zeggen dat hij toen niet alleen Minister van Koloniën was maar eigenlijk ook de Minister van de zeevisserij in bezet België ...doch niet van de landbouw! Ik kon toen de werkelijke draagwijdte van die woorden niet begrijpen en het is pas veel later dat ik heb gesnapt wat hij daarmee bedoelde, toen ik ook vernam wat hij in Londen *echt* heeft betekend. Hij was een man met een geweldige eigendunk, maar “het is moeilijk bescheiden te wezen voor een man met zoveel talent”, vooral als je bedenkt dat nooit voordien een Belgische Minister zo’n machtspositie had ingenomen. Er heeft mij ooit iemand gezegd dat hij via de uraniumleveringen eigenlijk de peetvader was van de Amerikaanse atoombom! Toen de Duitsers in mei 1940 het kleine België overrompelden, hebben zij blijkbaar nooit goed beseft dat er daarnaast *en daarenboven* ook nog een ontzaglijk groot en rijk Belgisch Kongo was ...

In ieder geval, door schuldig verzuim en gebrek aan voorzorg was de regering aansprakelijk voor de benarde voedselsituatie in België. Zij had er dus alle belang bij om, *hoe dan ook*, een verbetering van de voedselvoorziening te begunstigen. Vandaar de vrij dubbelzinnige houding tegenover secretaris-generaal De Winter (M.v.Landbouw) en zijn N.L.V.C. En ja, er kon en mocht gevist worden ...maar *achter de schermen* moest alles wel goed in het plaatje passen!

In Londen was er nog een andere Belgische Minister die een bepaalde rol gespeeld heeft in onze toenmalige zeevisserijsector, zij het dan wel niet rechtstreeks, namelijk de beruchte Minister van Financiën **Camille Gutt** (1884-1971), een naam die nu nog in visserijkringen koude rillingen oproept! Nadien vrijwel onbekend geworden, heeft hij in 1944 in Londen wel aan de wieg gestaan van het tot stand komen van de Benelux om vervolgens reeds dadelijk na de bevrijding, in oktober 1944, door een uiteraard vooraf in Londen “beraamde” operatie van “geldzuivering”, het land te behoeden voor een *galopperende inflatie* (wat immers in onze buurlanden wél gebeurd is). Er was inderdaad al te veel geld in omloop ...tegenover een aanslepend en chronisch tekort aan goederen en diensten. Hij werd door deze moedige daad van vooruitziend staatsmanschap echter niet populair, wel integendeel! Hij verdween dan ook uit de Belgische politiek, doch werd in 1946 Voorzitter van het I.M.F. (Internationaal Monetair Fonds) waar men wél dankbaar heeft gebruik gemaakt van zijn bijzondere talenten in geldzaken en monetaire kwesties. Doch onze vissers bleven zitten met een vreselijke kater. Zij hadden tijdens de bezetting aardig wat geld verdiend in de haringvisserij en dit “als een goede huisvader” allemaal “opgepot” en/of op spaarboekjes gezet. Het waren zuur verdiende centen, eigenlijk “bibbergeld”, want verkregen op levensgevaar in volle oorlogstijd, op een verraderlijke zee bezaaid met mijnen. Groot was dan ook hun ontgoocheling en

woede toen bleek dat het “dankbaar vaderland” daarmee geenszins rekening wilde houden! De Oostendse “Pannenaars” konden evenwel in hun vuistje lachen, want, gedreven door een atavisme van eeuwenlange verbondenheid met de bodem, hadden zij met hun centen zoveel mogelijk percelen *grond* gekocht, bouwgrond, landbouwgrond, bosgrond, om het even, al wat er te koop was! Hun overige geld hebben zij belegd in nieuwbouw van vissersvaartuigen. De “echte” Oostendenaars, traditioneel niet geïnteresseerd in het bezit van grond, waren dan ook de grote “dupe” van die operatie Gutt! Dit heeft in Oostende dan ook nog lang “nagezinderd”.

Nog nooit voordien (en ook nooit nadien) is er zo’n *mini-regering* geweest (men sprak van “drie man en een paardenkop”, waarbij je driemaal mag raden wie met “paardenkop” bedoeld werd). Ter vergelijking: momenteel telt ons gezegend landje niet minder dan 59 Ministers en Staatssecretarissen (Gewesten en Gemeenschappen inbegrepen). Het waren daar in Londen wel stuk voor stuk politieke zwaargewichten, met - paradoxaal genoeg - als Eerste-Minister veeleer een pluimgewicht. En het bevestigde nogmaals het gezegde “less is more”!

Transport, distributie en zwarte markt

Die enorme aanvoer van een uitermate aan bederf onderhevig product leverde uiteraard heel wat problemen op inzake transport en distributie. In principe was “slechts” 5 % van de aanvoer bestemd voor de kustgemeenten, doch in werkelijkheid – ingevolge vervoerperikelen – was dit percentage bestendig een heel stuk hoger, waarvan weliswaar een gedeelte kon “versluisd” worden naar het hinterland (vooral Brugge was een dankbare afnemer). Buiten de kustgemeenten strekte de bevoorrading zich, althans in principe, enkel uit tot gemeenten van meer dan 25.000 inwoners, met een uitbreiding tot de gemeenten van meer dan 10.000 inwoners tijdens het haringseizoen van december tot einde februari. Haring “à volonté”!

Vis was niet gerantsoeneerd (daarvoor was de aanvoer te wisselvallig en te onvoorspelbaar) maar toch kregen de inwoners van de rechthebbende gemeenten een “viskaart”, evenals een aantal zegels, die niet de tegenwaarde hadden van een vooraf bepaald rantsoen maar wel van een fluctuerende hoeveelheid *in functie van de aanvoer*. Wegens de fantastische aanvoer begin 1943 mochten de kleinere gemeenten van meer dan 5.000 inwoners in de provincies Antwerpen, West-Vlaanderen en Oost-Vlaanderen evenals die in de rand van agglomeraties ook een eigen visbedeling organiseren ... voor zover *zij zelf* konden instaan voor het transport, wat dan meestal gebeurde “en vrac” in open vrachtwagens, waarna, eens ter bestemming, alles gewoon werd uitgekieperd op straten en pleinen! Al met al heeft deze (noodgedwongen) halfslachtige regeling in de gemeenten zonder georganiseerde visbedeling het ontstaan van een uitgebreide zwarte markt voor haring in de hand gewerkt. Die zwarte markt was evenwel, zoals iedere vrije markt, een spel van vraag en aanbod, zodat het vaak gebeurde dat de prijs van haring op de zwarte markt iets *lager* was dan de officiële prijs, en soms zelfs een flink stuk lager. Overtollige haring kwam ook terecht in het circuit van verenigingen voor hulp aan behoeftigen en noodlijdenden, vooral bij “Winterhulp”.

Tevens werd ernaar gezocht om haring te bewaren voor de maanden *buiten* het haringseizoen. De technieken hiervoor bestonden wel maar in de praktijk stootte dit op veel moeilijkheden. Vooreerst hadden de visdiepvriesbedrijven (toen enkel aan de kust) onvoldoende capaciteit om die massale aanvoer te kunnen verwerken. Maar de diepvriesbedrijven voor vlees (met nochtans een overschot qua capaciteit) waren niet bereid hierin bij te springen, uit vrees voor de doordringende en niet aflatende visgeur in de vriesbakken. En anderzijds kampte het haringroken met een tekort aan hiervoor geschikt hout, en omdat hiermede te spaarzaam werd omgesprongen, moest achteraf veel gerookte haring afgekeurd worden voor consumptie. Ook de inleggerijen en de conservenfabrieken hadden problemen wegens tekort aan bokalen en aan blikjes. En uiteindelijk bleef er slechts één concrete oplossing, namelijk *gezouten haring*. De pekelharing uit de verre Middeleeuwen was alzo

weer volop in trek, en wel, met eigen huisvlijt, veelal door de aloude bewaartechniek in ronde vaten in aardewerk (waarvan er nu nog hier en daar in een tuin of op een terras een tweede leven leiden als bloempot!). Het gevolg was dan ook een enorme stijging van de vraag naar zout. Het “zout der aarde”!

Oberleutnant Kann : yes, we can!

Het hoeft geen betoog dat met die wonderbare visvangst onze vissers een flinke stuiver hebben verdiend (en ze hadden hiervoor geen woeker of zwarte markt nodig!). Dit was ook een goede zaak voor de scheepswerven en voor diverse toeleveringsbedrijven, en uiteraard ook voor de vishandel. Alzo ontstond de paradoxale toestand dat in volle oorlogstijd de zeevisserij en de aanverwante sectoren (vooral dan de scheepsbouw) *een nieuw elan* kenden! Wie over die scheepsbouw nog lang heeft kunnen “nakaarten” is gewezen scheepstimmerman Louis Pincket, die niet alleen nog heel wat wist te vertellen over de bezetting maar ook bijzonder mededeelzaam was over de thans bijna vergeten techniek van de bouw van houten schepen. Ofschoon geboren in een vissersfamilie, ging hij niet varen maar begon hij in 1941 als leerjongen op een scheepswerf “aan de bassing” (thans de site van het Stadhuis en het eindpunt van de autostrade). Van de ouderen heeft hij de aloude stiel geleerd van scheepstimmerman: kennis over gebogen rompen, het dichten van de naden tussen de planken (“kallefoaten”), “ramkeggen” (houten blokken om het schip op te tillen), e.d. Er lagen toen niet minder dan zes scheepswerven naast elkaar “aan de bassing”. Hij bouwde mee aan een vijftigtal houten schepen, tot 1959, toen er bijna geen houten vaartuigen meer werden gebouwd. Na zijn pensionering heeft hij zijn kostbare en intussen zeldzaam geworden technische kennis nog kunnen doorgeven op de Maritieme Site op de Oosteroever (zoals bij het bouwen van de tweemastsloep “Nele”), en dit via een tewerkstellingsproject van de RVA. Hij overleed in 2012.

Wie ook een gelukkige man leek te zijn, was havenkapitein Kann van de Kriegsmarine, beter bekend als “de Witten” omdat hij onder zijn uniformjasje steeds een witte wollen trui met rolkraag droeg (gebruikelijk bij de Kriegsmarine op zee maar minder aan de wal). Hij zag overal tevreden gezichten, niet in het minst ook bij de *Militärverwaltung* in Brussel, die zeer ingenomen was met de gestadige levering van zeer voedzame haring voor de troepen aan het Oostfront en deels ook voor de Duitse burgerbevolking (waardoor de *Militärverwaltung* dan op een goed blaadje kwam te staan in Berlijn). In Brussel was men ook zeer gelukkig met deze onverhoopte en aanzienlijke bijdrage voor de binnenlandse ravitaillering.

Die goede reputatie heeft hem wellicht voor enig onheil *in eigen midden* kunnen behoeden. Hij was immers allesbehalve een nazi en meer dan eens heeft hij kordaat bemiddeld ten voordele van de bevolking en van de vissers in het bijzonder. Als gewezen officier ter lange omvaart sprak hij uitstekend Engels en in die taal onderhield hij zich heel graag met de vissers met wie hij trouwens op zeer goede voet stond. Toen hij als reserve-officier in 1940 werd opgeroepen voor de Kriegsmarine, was hij postoverste van de “Hafenschutzpolizei” (iets in de aard van ons Waterschoutsambt) in Hamburg. In augustus 1942 werd hij overgeplaatst naar de “Hafenüberwachungsstelle” in Oostende (gevestigd in Hotel Vindictive op de Vindictivelaan, op slechts enkele meters van het Waterschoutsambt),... nog net op tijd om de massale haringaanvoer in goede banen te leiden, en dit *in goede verstandhouding* met de vissers en met de plaatselijke maritieme overheid. Dit prototype van “the good German” heeft in Oostende blijkbaar een onuitwisbare indruk nagelaten, althans toch bij de oorlogsgeneraties. Hij maakte ongetwijfeld, *op zijn manier*, deel uit van het dagelijks leven “langs de kaaie”.

Van “de Witten” en “Witteboai”

Doch onvermijdelijk liep er langs de kaai ook een “boeman”, en dit in de persoon van een jonge SS-Oberscharführer (naam onbekend), die door de *SD-Sicherheitsdienst* was gedetacheerd bij de

Kriegsmarine in Oostende, om er alles en iedereen goed in de gaten te houden, niet in het minst ook Oberleutnant Kann en andere officieren van de Kriegsmarine, die immers bij het RSHA van Himmler niet in een geur van nazi-heiligheid stonden omdat algemeen geweten was dat die zeelieden doorgaans afkerig stonden tegenover al dat nazi-gedoe. Vermoedelijk was dit een gevolg van het feit dat velen afkomstig waren uit Hamburg en andere Duitse havens, traditioneel een broeiest van socialisten en communisten.

Die typische SS-man, een arrogante vent en een brutale rekel, droeg eveneens de witte trui van de Kriegsmarine, maar dan zonder het uniformjasje dat voor hem als SS-er allicht te min was. Vandaar dan de benaming "Witteboai". Achteraf is er hierover blijkbaar enige verwarring ontstaan. Wie vertrouwd is met "lapnamen" in de visserij, weet dat zelfs een klein of "subtiel" onderscheid zijn betekenis heeft en niet noodzakelijk wijst op een synoniem voor één en dezelfde persoon. Als men het had over "de Witten" en "Witteboai" had men het dus duidelijk over twee verschillende personen, ...en hoe verschillend!! Die "Witteboai" werd al vlug "de schrik van de kaoie", want hij moeide zich met alles en nog wat, steeds op een hondsbrutale manier, wat onze vissers zo op stang jaagde dat zij vurig wensten hem ooit eens "met zijn kl... in de bassing te kunnen smieten" (bij de bevrijding schijnt dit het droevig lot te zijn geweest van een paar achtergebleven collaborateurs). Maar toen Leutnant Kann in juli 1943 werd bevorderd tot de graad van Oberleutnant en meteen ook de grote baas werd van de "Hafenüberwachungsstelle", moest "Witteboai" fel beginnen inbinden "und das Maul halten". En voor de vissers was hij slechts "een klein vintje met een stief groote muule, maor gelukkig met gein muule van lintjes".

De rol van de Waterschouten ... en van het "bewakingspersoneel"

Wat nauwelijks nog bekend is over Oberleutnant Kann, is de aard van zijn *speciale relaties* met de plaatselijke maritieme overheden, de ambtenaren van het Bestuur van het Zeewezen (meer bepaald het Waterschoutsambt) met wie hij dagelijks moest samenwerken (en zij met hem!). De h. E. Carlier was toen Hoofdwaterschout der Kusthavens. Hij werd in zijn moeilijke en delicate opdracht bijgestaan door Adjunct-Hoofdwaterschout A. De Mulder en door de luitenanten van de Zeevaartpolitie W. Hendricks en W. Pockele. Anderzijds was Chef-loods A. Aspeslagh belast met de beurtregeling der vissersvaartuigen, beslist geen sinecure want allengs waren er veel meer vaartuigen dan er hiervoor bewakingspersoneel beschikbaar was! Ook dient opgemerkt dat de Dienst voor de Zeevisserij toen een afdeling was van het Waterschoutsambt (en dit bleef zo tot in 1953). De *interne taakverdeling* was zo opgevat en geregeld dat de Waterschouten zich concentreerden op de relaties en afspraken met de bezettende overheid, de contacten met reders en vissers en de aanmonstering van de bemanningen (incl. het bewakingspersoneel), terwijl de Zeevisserijdienst (onder de bekwame leiding van diensthoofd Verschelde) zich, samen met de NLVC, richtte op al het overige, en meer bepaald vooral op het vermarkten en de distributie van de visaanvoer, ...met inbegrip van het gedeelte dat bestemd was voor Duitsland en voor het Duitse leger (een uiteraard bijzonder "delicate" kwestie waarvoor, na de bevrijding, vanuit repressie en epuratie niet steeds het nodige begrip kon worden opgebracht). Al met al is er hier duidelijk een "dream team" van maritieme ambtenaren aan het werk geweest, vakkundig op elkaar ingespeeld, een team dat zich, qua leiding en organisatie van het visserijbedrijf in oorlogstijd, bijzonder verdienstelijk heeft gemaakt, zowel op lokaal als op regionaal en nationaal vlak. Ook al zijn die stille helden van weleer thans vrijwel vergeten, toch blijft dit een groots en roemrijk hoofdstuk in de annalen van het Zeewezen! Zij waren "overheidsmanagers avant la lettre".

Dat *bewakingspersoneel* was op zichzelf reeds een zeer delicate kwestie! Aanvankelijk (en logischerwijze) ging het hier om Duitse militairen, doch dat was slechts van korte duur. Om diverse redenen (vooreerst al wegens operatie "Seelöwe") eiste de *Hafenüberwachungsstelle* al vlug dat het Bestuur van het Zeewezen (meer bepaald de Zeevaartpolitie) zélf zou instaan voor de bewaking op zee. In vreedestijd zou dit een normale eis kunnen geweest zijn, maar in oorlogstijd lag dat wel wat

anders! Doch de Duitsers wezen erop dat niet al het personeel van pakketboten en loodswezen naar Engeland was gevlucht en dat die "technisch werklozen" zich best nog wat konden "nuttig" maken *als bewakingspersoneel*, ... maar dan wel mits het dragen van een uniform en van een wapen. Dat laatste was wel "des Guten zu viel", en toen er een oproep werd gericht tot "vrijwilligers" kwam er niemand opdagen. Een "maolegast" was door die oproep zo "gechokeerd" dat hij verontwaardigd uitriep "Wil je gieder hier ollemaole een beetje gestolen worden? Met héél Ostende, moar nie met de deezen! Salut en de kost!". De Duitsers dreigden dan maar met het "van ambtswege aanstellen van bewakingspersoneel" en met het intussen voorlopig stilleggen van alle visserij-activiteiten. Dit had dan wel vrij snel het nodige effect! Na wat zoeken en tasten (en enige "zachte druk") werden enkele matrozen van het Zeewezen ertoe bereid gevonden om zich aan te melden als "vrijwilliger". Omdat zij onvoldoende in aantal waren, werden zij aangevuld met zeevarenden die niet behoorden tot het Zeewezen. Er was wel onder vissers de *stilzwijgende afspraak* dat van heel dat onnozel gedoe met uniform en geweer gewoon een lachertje zou gemaakt worden. Want nauwelijks was een schip voorbij het staketsel of uniform en geweer werden ergens in een hoek gegooid ... en de "bewakers" werden dadelijk een "hulpkracht" aan boord, want met die overvloedige vangsten was het alle hens aan dek geblazen! Ze werden dan ook beschouwd en behandeld als een *feitelijk* bemanningslid en bijgevolg hadden ze tevens recht op "deelvis" en veelal ook (maar dan wel "in den duuk") op een deel van de "paoie". Ze mochten dan wel niet vergeten om vooraleer de havengeul weer in het zicht kwam, nog vlug even hun uniformplunje aan te trekken en het geweer te schouderen! In zekere zin een toenmalige versie van de komische TV-serie "Keeping up appearances" (Schone schijn)... maar dan zonder een Hyacinth!. En door het feit dat tijdens de bezetting geen enkel schip ooit gevlucht is naar Engeland (verreweg de voornaamste reden van die "Überwachung"), kon voldoende de indruk worden gehandhaafd dat die vorm van bewaking al met al toch wel "efficiënt" was.

Maar het spreekt vanzelf dat de betrokkenen met de ware toedracht van die "bewaking" niet "op de vischmarkt giengen stoan", de vissers niet ... en heel zeker ook niet de "bewakers"! Dit had tot gevolg dat na de oorlog allerlei versies hierover de ronde deden, waarvan de meest plausibele leek te zijn dat die bewakers "natuurlijk" allen leden waren van de Vlaamse SS, de Zwarte Brigade of de Fabriekswacht, die tijdens en vooral ook na de bezetting angstvallig hun mond zouden hebben gehouden wegens bedreiging van "met je kl... in de bassing!". Maar de waarheid moest niet zo ver gezocht worden ... en *iedereen* had er *alle belang* bij dat dit netjes toegedekt bleef. Tenslotte was het mede dank zij die "bewakers" dat men bestendig had kunnen uitvaren en vissen ... en flink wat geld verdienen (wat in de visserij uiteraard - zoals overal elders - steeds hoofdzaak is geweest). Aan de wal heeft buiten het zeer gesloten vissersmilieu allicht niemand daar ooit het fijne van geweten (zelfs niet de vrouw van de visser, want "da stoend geliek met uut 't bedde klappen")... en na de bevrijding heeft er daar "niemand nog een woord an vuul gemakt". Dit geraakte dan ook al vlug in de vergeethoek van "worüber man nicht spricht". Ook voor de in 1945 uit Engeland teruggekomen vissers is dit een zorgvuldig "verborgen geschiedenis" gebleven. Zelfs de huidige voorzitter van de Koninklijke Federatie der Belgische Zeelieden (in 1940 als kind uitgeweken naar Engeland) heeft daarover nooit iets vernomen, tenzij vrij onlangs. Om maar te zeggen: in de visserij kan men, indien nodig, zwijgen als een graf, ook al zijn er wel altijd "veel klaps van de kaoie".

Vemoedelijk omdat de Gestapo dat "bewakingsstelsel" uiteindelijk met een scheef oog begon te bekijken, werd in 1943 op de werf in Hemiksem een speciaal en "polyvalent" bewakingsvaartuig gebouwd, een kleine middenslagtreiler, die kon ingezet worden voor de visserij én tegelijkertijd kon dienstig zijn voor "Überwachung" en - voorzien van een klein snelvuurkanon - zelfs voor verdediging tegen aanvallen op zee. Dit schip liep van stapel in mei 1944, dus net voor de bevrijding, en werd dan door de Belgische Staat in beslag genomen als oorlogsbuit. Vermits binnen het milieu iedereen wel wist dat - op aandringen van het verzet - tijdens de bouw geknoeid was met de stabiliteit, was niemand ertoe bereid dit schip aan te kopen. Onder de naam "Hinders" werd het

een opleidings- en onderzoekingsvaartuig voor de zeevisserij, onder de leiding van het Bestuur van het Zeewezen. Talloze jaarklassen van visserijscholen en van de IBIS hebben met dit voortdurend stampend en slingerend vaartuig kennis gemaakt, voldoende om nadien nooit nog zeeziek te worden! Ook de ambtenaren, technici en wetenschappers van het Rijksstation voor Zeevisserij en van de Zeevisserijdienst (Ministerie van Landbouw, vanaf 1953) hebben van dit "voorrecht" genoten.

Contacten op zee ?

Tot dusver onopgehelderd is de vraag of er eventueel op zee ook op een of andere manier contacten geweest zijn met "die van de overkant", meer bepaald met agenten van de Britse I.S. of de SOE. Gelet op een en ander lijkt dit - ofschoon op zichzelf nogal fantastisch en spectaculair - niet helemaal uitgesloten. In tegenstelling tot Nederland waren er bij ons weinig of geen "Engelandvaarders", wat echter gebeurlijke "contacten" op zee niet hoefde uit te sluiten. De Britten hadden immers platte snelboten die konden varen *onder* de Duitse radar, en door het aangroeiend geallieerd overwicht in het luchtruim, moesten zij weinig vrezen voor een Duitse luchtaanval of zelfs maar voor een verkenningsvliegtuig. En de "bewakers" aan boord van de Belgische vissersvaartuigen konden "horen, zien ...en vooral zwijgen". De enige andere fysieke en materiële contactlijn was de lange en gevaarlijke "lifeline" doorheen Frankrijk en Spanje, met inschakeling van een hele reeks medewerkers uit het verzet. Voor de Britse geheime diensten en uiteraard ook voor het Belgisch georganiseerd verzet moet de verleiding dan ook zeer groot geweest zijn om in volle zee "brief encounters" te organiseren voor een snelle uitwisseling van gegevens, documenten, valuta, wapens, divers materieel en misschien zelfs personen, ...alles netjes toegedekt onder een massa haring. Doch wie zal dit nu ooit nog kunnen nagaan en eventueel bevestigen?

Mijn zwijgzame grootvader (een IJslandvaarder maar in 1940/44 "tijdelijk" kustvisser ...en ook "ergens" betrokken bij het verzet) heeft zich ooit iets in die aard laten ontvallen, maar dit leek mij toen onwaarschijnlijk (daar er dicht onder de kust moest gevist worden, en ook al omdat hij het zelf steeds had over "Vlamsche SS-ers" als "zwarte" bewakers aan boord). In elk geval, "si non é vero é bene trovato!". Mijn grootvader was een man van weinig woorden en hij had als lijfspreuk "Je moet er met vuule voeten deure gaan!", een "taal" die binnen en ook buiten het milieu goed begrepen werd. En "hij deelde dat van nie verre" want zijn grootvader werd in de vissersopstand van 1887 berucht toen hij (ofschoon reeds een bejaarde zeebonk) bij de rellen in de vismijn een stevige kabeljauw als een knots slingerde naar het hoofd van de politiecommissaris. In mijn beroepsfase als visserij-ambtenaar (niet zo lang na de oorlog) had ik nog contacten en gesprekken met veteranen van die bezettingsjaren, en het beeld dat hieruit naar voor kwam was dit van een aaneengesloten en eendrachtig vissersmilieu van "recht voor de raap", "geen woorden maar daden" en een harde en kordate aanpak, alzo goed passend binnen bedoelde lijfspreuk. Een andere "levenswijsheid" was "Je leeft maor eine keir. En die riestpap met goeden leepels, je moet doar nie op zitten wachten!" (een Oostendse variatie op het alom gekend thema "Carpe diem"). Tragisch einde van een bewogen leven : mijn grootvader, meermaals ontsnapt aan de dood op zee, werd uiteindelijk *aan wal* een slachtoffer van de overstromingsramp van 1 februari 1953. Op het bidprentje bij zijn overlijden was een ontroerende tekst afgedrukt : "Jarenlang trotseerde hij de woelige golven van de rusteloze zee. Hij was er mede vergroeid en vertrouwd en kende haar gevaren. *Van de zee leerde hij te zwijgen in de strijd voor het leven.* Zo doorstond hij zonder klacht zijn ziekte ingevolge het water dat hem voor de zoveelste maal verraste. Maar ditmaal kon hij de strijd welke hij reeds zoveel malen tegen de woeste zee gestreden had, niet meer halen en de wrede dood nam hem deze maal het leven af". Ik citeer hier deze tekst vooral omdat hij ongetwijfeld toepasselijk is op *veel andere* overleden vissers van toen en nu.

De grote verdienste van de Waterschouten lag alleszins in het op punt stellen van een *voor beide partijen* aanvaardbare "modus vivendi", het vastleggen van praktische voorwaarden en modaliteiten

om een vorm van beperkte uitvaart- en visserijvergunning *mogelijk* te maken. Die betrekkelijk goede verstandhouding met de Duitsers (met “rugdekking” vanuit Brussel!) had soms onverwacht goede gevolgen, zoals wanneer de haringscholen begonnen af te zakken naar het Nauw van Kales, waardoor de afstanden vanuit Oostende en zeker vanuit Zeebrugge te groot werden om bij valavond nog tijdig terug in de thuishaven te zijn. De Duitsers stemden toe in een voor onze visserij bijzonder gunstige oplossing : een aantal kustscheepjes mochten *beurtelings* opereren vanuit Gravelines, *dus vanuit Frankrijk*, wat in volle oorlogstijd toch niet zo evident was! En weerom rijst hier de vraag : gelet op de aldaar *bijzonder korte afstand* tussen Frankrijk en Engeland, zijn er hier op zee ooit “contacten” geweest ??

Verzet in het visserskwartier

Tijdens en ook nog na de oorlog was er nauwelijks sprake van verzetsactiviteiten binnen de Oostendse vissersgemeenschap. Maar schijn bedriegt! Want onze vissers waren in 1914 massaal uitgeweken naar Engeland en waren na de oorlog erg “Engelsgezind” teruggekeerd naar België. Ze waren “in the U.K.” goed onthaald geweest en hadden er overigens “schoon geld” (in ponden!) verdiend. Bovendien had vier jaar intensieve Britse oorlogspropaganda tegen de “barbaarse Hunnen” hen zeker niet onberoerd gelaten! Hoe zou dan in een dergelijk anglofiel milieu geen vorm van anti-Duitse verzetsbeweging zijn ontstaan?

In die gesloten gemeenschap met eigen ongeschreven wetten en gedragscodes, bovendien (bedrijfseconomisch en commercieel) in een dubbelzinnige verhouding tegenover de Duitsers als “noodzakelijk kwaad”, ontstond er al vlug een *maskerade*, die maskerschilder James Ensor (toen nog “very much alive” en dicht bij het vissersmilieu) ongetwijfeld welgevallig en met binnenpretjes moet gevolgd hebben (vooral wanneer hij machteloos moest toezien hoe zijn goede joodse vriend en confrater-kunstenaar Carol Deutsch steeds verder verstrikt raakte in de perverse vangarmen van de jodenvervolging). Er hing binnen die introverte Oostendse vissersgemeenschap dan ook een nogal grimmige sfeer van “Horen, zien en zwijgen!”.

In ieder geval moesten de vissers “om den broode” de Duitsers “ergens” te vriend houden en ze niet te veel op stang jagen. Het was een kwestie van leven en laten leven. Openlijke daden van verzet werden dan ook vermeden. Doch andere vormen van verzet (vooral spionage) kwamen wél aan bod. Tijdens de bezetting was het visserskwartier eigenlijk een mini-vrijstaat geworden, waar (voor buitenstaanders ongemerkt) een ijzeren tucht en zelfdiscipline binnen de eigen gelederen borg stond tegen ieder risico van verklikking of verraad. Een tegenstander moet je met zijn eigen wapens bevechten, en vermits het voornaamste wapen van de nazi’s terreur was, moest je dit beantwoorden met een of andere vorm van contra-terreur, bedreiging met tegenbedreiging! De vissers hadden dit blijkbaar goed begrepen. De gangbare bedreiging (in “sappig” Oostends) tegen een verdachte persoon was: “Zeg, maot, oet je maor héél kaalm, of je zoed oltemets met je klooten in de bassing kunnen vliegen!”. Dit moest *letterlijk* worden opgevat, en dat wist men zelfs buiten het visserijmidden!

Bovendien mag men niet uit het oog verliezen dat een visser, zodra hij buitengaats en op zee was, met of zonder “Vlamsche SS-ers” aan boord, eigenlijk een vrije man was, “free as a bird”, tijdens de bezetting alleszins een uitzonderlijke situatie! Opgesloten in het *Sperrgebiet*, ingekapseld achter de *Atlantikwall*, nergens was er meer aanleiding voor claustrofobie ...en nergens was er zo’n gevoel van innerlijke vrijheid en van ongeremdheid! Dat gevoel heeft de visser tegenover de gehate bezetter een *morele weerbaarheid* gegeven die elders allicht veel minder een kans heeft gekregen. Dat heeft de vissersgemeenschap ongetwijfeld ook kunnen behoeden voor de knagende angst en onzekerheid die (verzwegen en onuitgesproken maar zeer menselijk) zo typerend geweest is bij al wie op een of andere manier betrokken was bij het verzet, met boven het hoofd een bestendige dreiging van verraad of verklikking.

Spijts oorlog en bezetting was er overigens in het visserskwartier “veel leute en vertier”, duidelijk doordat er in de *bootsjowerie* flink wat geld (eigenlijk “bibbergeld”) werd verdiend, wat voorheen niet het geval was! En wie het breed heeft, laat het breed hangen, zeker in Oostende! Er werd in de “staminees” veel gezongen, vrolijke maar ook “triestige” liederen, vaak oude balladen over scheepsrampen, zeer toepasselijk omdat er in de oorlog veel meer vissers op zee zijn omgekomen dan in vreedstijd (getuige hiervan de gedenksteen aan de ingang van het kerkhof in de Stuiverstraat). Na de oorlog heeft Jef Klausing de meeste van die liederen nog net op tijd kunnen optekenen, bijna letterlijk uit de mond van oude vissers en vissersvrouwen, en ze - met tekst én melodie - bewaard voor het nageslacht in zijn monumentaal werk “Het Groot Oostendsch Liedtboek”. Dit boek is intussen min of meer in de vergeethoek geraakt zoals zoveel andere “reliken” in de volkskunde en de heemkunde, en het is dan ook bijzonder opvallend én verheugend dat het onlangs opnieuw in de kijker is gekomen via de Paulusfeesten 2013, in het programma “Oostende zingt”, onder impuls van Michiel Dehondt, gangmaker en creatief brein achter dit project, echt een schot in de roos!

Terloops aangestipt: er is tot dusver nog niet veel aandacht geweest voor de *psychische* aspecten van oorlog en bezetting. Zelfs de Britse slachtoffers van “shell-shock” tijdens W.O.1 hebben bijna een eeuw moeten wachten op postuum eerherstel (zij werden veelal gefusilleerd wegens “lafheid en vaandelvlucht”) omdat men enorm veel tijd nodig had om ten slotte tot de medisch-wetenschappelijke bevinding te komen dat het hier eigenlijk ging om “war-neurosis, disturbance of mind and nervous system, due to war conditions”. Thans heeft psychologische hulpverlening algemeen ingang gevonden, maar het heeft ontzettend lang geduurd. Doch binnen de vissersgemeenschap is dat kennelijk nooit nodig geweest, althans zolang het een traditionele en gesloten gemeenschap gebleven is. Binnen het milieu kon er veel worden opgevangen en “verwerkt”. “You’ll never walk alone...”. Dit was trouwens ook zo binnen de andere componenten van de maritieme sector, zoals bijvoorbeeld de wel zeer aparte groep van de loodsen, met een eigen gemeenschaps- en verenigingsleven.

Maar wie had er dan de leiding en organisatie van dit verzet binnen de vissersgemeenschap? Vermoedelijk ten minste één van de Waterschouten, met als evident contactpunt het aanmonsteringskantoor in het Waterschoutsambt (er werkten daar ook wel een paar beambten van VNV-strekking, maar die werden zorgvuldig “afgezonderd” in aparte lokalen, overigens een ideale dekmantel voor verzetsactiviteiten nabij en zelfs in “het hol van de leeuw”). De centrale verbindingspersoon met het plaatselijk Geheim Leger was adjunct-hydrograaf Wesseling van de Hydrografische Dienst van de Kust. Samen met Hoofdwaterschout Carlier is hij erin geslaagd om telkens de nodige contacten te leggen met het Geheim Leger wanneer een onstuimige visser het wat al te bont had gemaakt tegenover “Witteboai” of ergens “tegen de lamp was gelopen” en vervolgens een tijdje onopvallend moest onderduiken.

Wat betreft die “zorgvuldig afgezonderde” VNV-ers, was het geval bekend van een knappe stenotypiste die op haar bureaumeubel steeds een mooi ingelijste foto had van haar geliefde “Führer”. Om begrijpelijke redenen verdween die foto iedere avond veilig achter slot in haar lade. Maar tijdens een middagpauze bleek die foto uit de lijst te zijn gehaald en versnipperd. Met tranen in de ogen stond ze star en wezenloos voor zich uit te kijken, af en toe stamelend “Ach, mijn Führer...”. Vreemd genoeg was Hitler kennelijk voor heel wat vrouwen ergens een fascinerend “idool”, ...en blijkbaar niet alleen in Duitsland. Toen er ten tijde van de Weimar-republiek nog vrije verkiezingen werden georganiseerd, had hij trouwens veel meer vrouwelijke dan mannelijke kiezers (wat - terloops aangestipt - heel wat vragen oproept omtrent zijn reële achterban binnen het mannenbastion van het Duitse leger, uiteraard met uitzondering van de Waffen-SS). En hij besefte dit maar al te goed. Om die reden is hij steeds een vrijgezel gebleven, naar hij beweerde “enkel gehuwd met Duitsland en het Duitse volk”. Om die reden ook had hij een vaste “hoffotograaf” (met toevallig de naam Hoffmann) met als exclusieve opdracht hem bestendig vanuit zijn “voordeligste”

hoek te fotograferen, desnoods bij te werken met rake “retouches”. Mede door zijn assistente Eva Braun (later levensgezellin van Hitler) wist Hoffmann vrij precies in welke pose of houding deze verwaande halfgod het best zou overkomen bij zijn vrouwelijk publiek. Lucy Loes had voor een en ander allicht de juiste verklaring kunnen vinden, iets in de zin van “maor ’t is altijd de posteuere die het em doet”. Doch “den Dolf” zou voorzeker nooit “m’n zeekapiting” geworden zijn!

De slotfase van een “good German”

Die “speciale relaties” van het Waterschoutsambt met Oberleutnant Kann zouden zelfs nog na de bevrijding op een wel *zeer vreemde manier* op de proef gesteld worden. Toen de Duitsers vanaf 3 september 1944 Oostende begonnen te ontruimen, kreeg Kann een “Führerbefehl”, namelijk het kelderen van alle vaartuigen en het opblazen van de kaaimuren en van alle haveninstallaties, de toen gebruikelijke opdracht bij het wegtrekken van Duitse troepen uit een Kanaal- of Noordzeehaven. Dit uitdrukkelijk en allerhoogste bevel (niet-uitvoering betekende hoogverraad en terechtstelling) heeft hij evenwel niet of dan toch niet volledig uitgevoerd. De vissersschepen heeft hij ongemoeid gelaten, en allicht om zijn eigen vel te redden, heeft hij - kennelijk voor de schijn - enkele kaaimuren en vooral ook de snelboot- en duikbootbasis laten opblazen, doch op het allerlaatste moment, wanneer op 8 september de Canadezen ter hoogte van “Petit Paris” het stadscentrum binnentrokken (een gelijktijdige en totaal onverwachte gebeurtenis die ik toen als kind zelf heb meegemaakt). Door de enorme luchtverplaatsing was er overal zeer veel glasschade en beschadiging van de daken, en meer bepaald de nabijgelegen Vuurtorenwijk werd zwaar getroffen door plots rondvliegende stenen en stalen brokstukken.

Waarschijnlijk zou deze halfslachtige uitvoering van een “Führerbefehl” hem toch de kop hebben gekost (zoals in het geval van de ongelukkige Duitse officier die niet kon verhinderen dat de Rijnbrug bij Remagen intact in handen viel van de Amerikanen), maar de dramatische verwarring bij de aftocht van de Duitsers in de herfst van 1944 heeft vermoedelijk zijn leven gered. Hij sloot zich aan bij het Duits garnizoen in Breskens, waar hij op 3 november 1944 door Canadezen werd krijgsgevangen gemaakt. Een eigenaardige speling van het lot bracht hem heel even terug naar Oostende, want de krijgsgevangen Duitsers werden via Oostende met LSTs afgevoerd naar Engeland. In het tijdok werd hij door Oostendse vissers toevallig herkend en zij gaven hem een spontane en enthousiaste ovatie en deden hem al wuivend uitgeleide, ...tot stomme verbazing en ergernis van de niet-begrijpende Britse militairen.

Hier bij ons viel de haven van Oostende aldus vrijwel ongeschonden in handen van de geallieerden. Dit was sedert de landing in Normandië dan wel de allereerste haven die onmiddellijk toegankelijk werd voor bevoorradings- en troepentransportschepen! Het was weliswaar geen grote haven (zoals Antwerpen, eveneens bevrijd en intact ...maar vooralsnog ontoegankelijk) maar Eisenhower was al zeer gelukkig dat hij dan toch ten minste over de haven van Oostende kon beschikken. Reeds op 21 september 1944 (na het snel opruimen van mijnen en van puin) was de Oostendse haven opnieuw volop in bedrijf. En voorzeker was dat onrechtstreeks eigenlijk andermaal een pluim voor Oberleutnant Kann!

Intussen was de korte passage van de krijgsgevangene Kann in Oostende, bekend geraakt bij Hoofdwaterschout Carlier, die als officier van gerechtelijke politie (van rechtswege als Waterschout) inmiddels ook belast was met onderzoek in de maritieme sector ten behoeve van de Krijgsraden in het kader van repressie en epuratie. Uiteraard zou de figuur van Kann hierin een sleutelrol kunnen spelen en bijgevolg wou hij hem ten spoedigste verhoren. Na enig spuurwerk ontdekte hij waar Kann ergens opgesloten zat in Groot-Brittannië. Maar toen door België zijn uitlevering werd gevraagd, had dit voor Kann erg nare gevolgen. Wanneer in die tijd “uitlevering” werd gevraagd van een krijgsgevangene, kon dat alleen maar betekenen dat het ging om een gezochte oorlogsmisdadiger. Men geloofde toen nog niet in “good Germans”, want het gezegde

deed de ronde "only a dead German is a good German", ...wat eigenlijk wel grotendeels strookte met de werkelijkheid omdat in 1944/45 de allerlaatste "good Germans" vrijwel allen door de Gestapo waren opgepakt en "erledigt". Bijgevolg besliste de Britse kampcommandant hem onmiddellijk te behandelen als een vulgaire "war criminal". De goede behandeling waarvan hij tot dusver als hogere officier had genoten, werd dadelijk stopgezet en hij werd in een isoleercel gestopt in afwachting van zijn deportatie naar België.

Toen Kann in België terug kwam en in de gevangenis van Vilvoorde werd opgesloten, was het begrijpelijk dat de Hoofdwaterschout aldaar een neergeslagen en verbitterde man aantrof. Hij kon bekomen dat hij werd overgebracht naar het "Pandereitje" in Brugge, wat ook veel praktischer was voor het houden van verhoorsessies, en waar hem meteen een heel wat betere behandeling te beurt viel. Hij kreeg er bezoek van nog steeds dankbare en erkentelijke vissers, die hem "tracteerden" met tabak en met zijn geliefde cognac (iets waarmede hij menige visser in zijn kantoor had opgebeurd wanneer het al eens minder goed ging in de visserij).

Tijdens het verhoor van Kann werd bevestigd wat hij (zonder namen te noemen) zich reeds tijdens de bezetting ooit had laten ontvallen tegenover Waterschout De Mulder, namelijk dat hij weet had van verklikking en collaboratie van nogal wat Belgen. Hij had dit kennelijk gedaan in een zwaarmoedige bui, omdat hij een hartsgrondige hekel had aan intriganten, gluiperds en verraders, zowel aan Duitse als aan Belgische kant (allicht indachtig zijn eigen gespannen verhouding met "Witteboai"). Het is mij niet bekend wat dit verhoor verder heeft opgeleverd, maar het zal de Hoofdwaterschout wellicht niet verbaasd hebben te moeten vaststellen dat goed en kwaad, heldhaftigheid en laaghartigheid in de beste families kunnen voorkomen, en dus ook in de maritieme sector ...

Ten titel van eerherstel en als blijk van erkentelijkheid kreeg Kann reeds in juni 1945 een vervroegd ontslag uit krijgsgevangenschap en kon hij zijn vooroorlogse functie in een grotendeels verwoest Hamburg hervatten, waar hij trouwens voor het Brits militair bestuur al onmiddellijk nuttig werk kon verrichten in de chaotische toestand waarin de haven verkeerde. Af en toe waren er nog contacten met het Waterschoutsambt in Oostende. In 1962 ontving de Hoofdwaterschout een rouwkaartje uit Hamburg, geschreven door een neef van Herr Kann, waarbij werd gemeld dat zijn oom was overleden en dat het zijn laatste doch helaas onvervulde wens was geweest om elkaar nog een laatste keer te kunnen ontmoeten ... Dhr. E. Carlier, bevorderd tot Hoofdwaterschout der Scheldehavens (met standplaats Antwerpen), werd omwille van zijn vele verdiensten in de maritieme sector bij Koninklijk Besluit van 25.11.1964 als Commandeur opgenomen in de Orde van Leopold II. Ongetwijfeld heeft hij - ofschoon thans nog weinig bekend - een belangrijke plaats verworven in onze recente maritieme geschiedenis ...en dit stukje visserijkroniek weze dan ook een concrete bijdrage tot het in herinnering houden van die rol en betekenis.

Al bij al is dit een mooi en ontroerend verhaal dat de lezer in deze vervolgserie zeker niet mocht onthouden worden. Het is immers een treffende illustratie van de traditionele en eeuwenoude samenhang van zeelieden *overheen alle grenzen*, alle nationaliteiten en rassen en alle politieke overtuigingen. In het geheel van die gruwelijke oorlogservaringen is dit misschien een bloem op een mestvaalt, maar voor al wie ergens behoort tot de maritieme sector, is een dergelijke getuigenis toch een verheugende vaststelling. In ieder geval is dit niet alleen een pakkend verhaal maar zit er hier wellicht ook voldoende stof in voor een boeiend filmscenario met Oberleutnant Kann als "the good German", de gluiperige "Witteboai" als "the bad German" ...en Hoofdwaterschout Carlier in de rol van "good cop" en "go between" tussen de bezetter en de vissersgemeenschap, een merkwaardige "driehoeksverhouding" met ergens daar tussenin adjunct-hydrograaf Wesseling van het Geheim Leger als de "geheime agent". Een vrouwelijke filmrol zou daarin kunnen weggelegd zijn voor een kordate Oostendse vissersvrouw in de aard van "meetje van de Kaoie". Een verre droom ?

Besluit

De aandachtige lezer kan in wat hier voorafgaat allicht zelf zijn gading vinden ...en bepaalde aspecten en bevindingen al interessanter vinden dan andere. Maar *meer in het algemeen* en strikt objectief beschouwd, kunnen wij uit een en ander een besluit trekken dat niet alleen een historisch belang heeft (het verleden) ...doch tevens een sociologisch en politologisch belang *voor het heden en voor de toekomst*. Want we werden en worden hier geconfronteerd met een zeldzame en unieke situatie : de moeilijke verhouding tussen een specifiek deel van de samenleving (in casu de visserijwereld) enerzijds en de “gestelde machten” anderzijds (in casu de bezettende overheid én de eigen maritieme overheid). Wat is nu hierin zo interessant? Ongetwijfeld de vaststelling dat men erin slaagde een schikking te treffen met het “formele” systeem (oorlog en bezetting), terwijl tegelijkertijd een “werkbare” realiteit werd nagestreefd die eigenlijk enkel verband hield met *de noden van het dagelijks leven*. Een en ander had een voor die barre bezettingstijd heel vreemd gevolg, een bizarre situatie waarbij de visserijsector (evenals aanverwante- en toeleveringsbedrijven) al met al in bedrijfseconomisch opzicht relatief goed presteerde. Ik heb niet kunnen achterhalen of dit (zoals tegenover de boeren) bij medeburgers ook aanleiding gaf tot nijd en afgunst. Wellicht niet, omdat er zeker geen woekerprijzen bij te pas kwamen, tevens omdat iedereen dit de vissers wel mocht gunnen vermits ze dagelijks hun leven op het spel moesten zetten, en tenslotte ook omdat men de visserman mocht dankbaar zijn voor die zeer geslaagde uitweg uit een benarde toestand qua voedselvoorziening. Wat Oostende betreft, mocht men zich overigens gelukkig prijzen dat, na het wegvallen van het toerisme en van enkele andere bedrijfstakken ingevolge dramatische oorlogsomstandigheden, dan toch ten minste de zeevisserijsector overeind gebleven was, met annex de scheepswerven wier voortbestaan volledig afhankelijk was van de zeevisserij.

Voor hedendaagse en toekomstige politici (en zelfs voor politicologen) ligt hierin misschien *ook een les* besloten. Dit verhaal toont immers aan dat in bepaalde omstandigheden “onlogisch” lijkende situaties tot stand kunnen komen die gaandeweg op grond van een eigen logica *een eigen bestaan* beginnen te leiden. Dat is een “*realiteitslogica*” die meestal moeilijk een plaats kan vinden binnen de klassieke logica van de politiek en van wetenschappelijke beleidssystemen ...en die daardoor slechts zelden of nooit in beeld komt. Na al wat wij de jongste jaren hebben meegemaakt (vooral in de banksector), komen wij tot de vaststelling dat er in toenemende mate allerlei erg vreemde zaken kunnen gebeuren die weliswaar een (nare) werkelijkheid vormen doch meteen ook *buiten* de bestaande systemen vallen, ...en bijgevolg een *atypische* benadering en aanpak vereisen. Ook stellen we vast dat het huidige politieke systeem zowat overal veeleer gekenmerkt wordt door wat het uitsluit (d.i. waarvoor het *niet* ontvankelijk is) ...dan door wat het concreet en zeer pragmatisch *zou moeten omvatten* ten behoeve van bestaande noodwendigheden (getuige hiervan de boze lezersbrieven in kranten en tijdschriften!). Het gevolg is dat problemen van de overheid vaak weinig relevant zijn voor de gewone burger ...terwijl, omgekeerd, de problemen van de gewone burger doorgaans *weinig relevant zijn voor de overheid*. Is dat nu allemaal iets te ver gezocht? Helemaal niet, want wie aandachtig nagaat wat er tijdens de bezetting in de zeevisserijsector is gebeurd, kan enkel beamen dat dit ergens een *voorafbeelding* moet zijn van een kordaat en goed doordacht “no nonsense”-beleid dat men de jongste jaren had moeten kunnen voeren ...doch waaraan blijkbaar *zelfs* niet eens gedacht werd. In die zin heeft Hoofdwaterschout Carlier destijds een stuk *geschiedenis* “gemaakt”, zelfs veel meer dan hij toen ooit heeft kunnen vermoeden!

(wordt vervolgd)

ERRATUM i.v.m. de vorige aflevering in deze vervolgserie ("Atlantikwall") : "Meetje van de Kaoie" Blanche Belpaeme werd zwaar gekwetst op 7 mei 1942 (bombardement Sas-Slijkens) en niet op 31 maart 1943 (bombardement wijk Sint-Jan). Met dank aan Rudolf Weise die mij hierop attent heeft gemaakt.

Vissersvaartuigen aangemeerd ter hoogte van het geteisterd stationsgebouw (1943)

“Haringvangers bij het lossen van hun overvloedige vangsten (1943)

STAD OOSTENDE
DIENT VOOR BEVOORADING

Oostende, 19 Juni 1942.

VISCH

Er wordt ter kennis van het publiek gebracht, dat van 1 Juli e.k. af een nieuwe bedielingsmanier voor visch, garnaal en visscherijproducten in zwang zal komen.

Daarom moeten de inwoners zich bij een van de **ERKENDE** vischwinkels laten inschrijven, voorzien van al de rantsoeneringskaarten, en dit ten **LAATSTE TEGEN 25 JUNI 1942**. Men gelieve er nota van te houden dat eenmaal de inschrijving gedaan, het onmogelijk zal zijn van wiakel te veranderen, behoudens gevallen van overmacht; deze verandering zal daarbij slechts van kracht worden van de volgende maand af.

De inschrijving zal worden opgenomen in de volgende winkels :

Bailleenil	Torhoutsteenweg, 200	Pels J.	Torhoutsteenweg, 100
Blontrock	Timmermanstraat, 2 bis	Pieters	Leffingestraat, 174
Crepez Cl.	Christinastraat, 122	Rau	Nieuwpoortsw. 100
De Beysier	Dwarsstraat, 6	Roman	Frere Orbanstraat, 5
Decoster	Stuiverstraat, 191	Smitsaert A.	Aartshertoginnestraat, 8
De Poorter	Ieperstraat, 12	Smitsaert Wed.	Christinastraat, 80
De smedt	St. Franciscusstraat, 13	Toris Neyts	Visscherskaai, 36
Dewulf Wed.	Nieuwpoortsteenweg, 3	Vanbesien	Aartshertoginnestr., 39
Dossart	Nieuwpoortsteenweg, 35	Van Craeynest	Vrijhavenstraat, 36
Elegceert	St. Franciscusstraat, 19	Vanderbeele	Veldstraat, 34
Geldhol	Witte Nonnenstraat, 1	VandenBroucke	St. Franciscusstraat, 17
Geryl Wed.	Hertstraat, 2	Van Graelschepe Ad.	Buylstraat, 45
Janssens	Dwarsstraat, 1	Van Hoorne	Ad. Buylstraat, 39
Lemenu	Nieuwpoortsteenweg, 178	Van Steeger	Aartshertogstraat, 98
Nelors	Dwarsstraat, 11	Verburg	Dwarsstraat, 10
Pattyn	Torhoutsteenweg, 90	Verhulst A.	Overvloedstraat, 25
Pels H.	Elisabethlaan, 331	Verhulst C.	Dwarsstraat, 8
		Zanders E.	Frere Orbanstraat, 174

Telkens een dezer winkels met visen zal success worden, zal dit aan de aldaar ingeschreven klanten bekend gemaakt worden door een van buiten uit zichtbaar bordje.

Door het College :

De Secretaris,
M. SURMONT.

De Burgemeester,
A. VAN LAERE.

462 - 014 - 24 - 1942 - 1942 - 1942 - 1942 - 1942

Affiche "Visch" van de "Dienst voor Bevoorrading" van de Stad Oostende (1942)

BID GOD VOOR DE ZIEL

van Mijnheer

Petrus JANSOONE

Rustend stuurman ter visserij

Weduwnaar van Mevrouw Marie DUGARDIN

Echtgenoot van Mevrouw Ernestine VANLOO

geboren te Oostende, de 31 October 1885 en er godvruchtig overleden. (ten gevolge van de overstromingsramp van 1 Februari), de 5 Maart 1953. na ontvangen te hebben de laatste HH. Sacramenten.

Jarenlang trotseerde hij de woelige golven van de rusteloze zee. Hij was er mede vergroeid en vertrouwd, en kende haar gevaren. Van de zee leerde hij te zwijgen in de strijd voor het leven, zo doorstond hij zonder klacht zijn ziekte tengevolge van het water welke hem voor de zoveelste maal verraste. Maar ditmaal kon hij de strijd, welke hij reeds zoveel malen tegen de woeste zee gestreden had, niet meer halen en de wrede dood nam hem deze maal het leven af.

O God, wat is het leven toch broos en zijn vreugde kortstondig. De dood beheerst alles, en nu hier en dan daar, zonder keus of wet, maait hij goeden en kwaden, jongelieden en mensen van ouderdom, O Heer Jezus, Gij die de vissers hebt als stichters van Uw kerk, wees hem genadig, hij die de ruwe zee heeft getrotseerd om brood voor vrouw en kinderen. Maar ook werp Uwe genadige ogen op dezen die een geliefden echtgenoot, een vader verloren wier hart bloed en schreit, wier smart grievend is. Geef hen steun opdat zij deze beproeving dragen opdat zij niet wenen als dezen die geen hoop hebben.

Geliefde echtgenote, mijn kinderen, kleinkinderen, schoonmoeder, broeders en zusters, bloedverwanten en vrienden, hebt dank voor al uw genegenheid, liefde en zorgen; eens vinden wij elkander allen terug om nooit meer te scheiden.

Zoet Hart van Jezus, ik heb betrouwen in U.

Bidprentje bij het tragisch overlijden van ex-haringvisser Pierre Jansoone
ingevolge de overstroming op 01 februari 1953

De illustraties zijn uit de collectie van André Asseloos en Roger Jansoone.